

De Regenboog stadswandeling Groningen

Ontdek de kleurrijke kanten van Groningen

Ontdek de kleurrijke kanten van Groningen

Deze Regenboogstadswandeling neemt je mee naar plekken in de binnenstad van Groningen die een link hebben met de regenbooggemeenschap, oftewel de lhbt+-community. De stadswandeling duurt ongeveer anderhalf uur. Onderweg vertellen we je meer over bijzondere locaties, de geschiedenis en achtergrondverhalen van de plekken waar je langsloopt.*

Met deze stadswandeling wil de gemeente Groningen inzicht geven in de weg die deze community heeft afgelegd om te komen waar ze nu staat. Want meer kennis en inzicht dragen bij aan meer begrip en verbinding.

*We hebben een zo divers mogelijk beeld proberen te schetsen, maar we realiseren ons dat er nog veel meer te vertellen is. Vanwege de lengte van de route hebben we keuzes moeten maken.

Ontdek de kleurrijke wegen

- 1.**
Museumeiland 1
Groninger Museum
[Naar pagina](#)
- 2.**
Regenboogpad
bij het Groninger Museum
[Naar pagina](#)
- 3.**
Gedempte Zuiderdiep 78
voormalige brandweerkazerne
[Naar pagina](#)
- 4.**
Gedempte Zuiderdiep 64
De Twee Dames
[Naar pagina](#)
- 5.**
Folkingestraat 14
Vrouwenboekhandel Dikke Trui
[Naar pagina](#)
- 6.**
Praediniussingel
Regenboogbankjes
[Naar pagina](#)
- 7.**
Reitemakersrijge 22
Museumeiland 1
[Naar pagina](#)
- 8.**
Pottbakkersrijge 2, voorheen bar
De Rits en nu Dorothy's Drag Bar
[Naar pagina](#)
- 9.**
Hoge der A 3
The Mac
[Naar pagina](#)
- 10.**
Akerkstraat 20
Café Leto
[Naar pagina](#)
- 11.**
Zwanestraat 3
De Prins
[Naar pagina](#)
- 12.**
Oude Boteringestraat 18
De Derde Dame, Savante
[Naar pagina](#)
- 13.**
Oude Boteringestraat 60
Vrouwencentrum, Savante,
De Koningin
[Naar pagina](#)
- 14.**
Hardewikerstraat 7-9
De Golden Arm
[Naar pagina](#)
- 15.**
Oude Ebbingestraat 82
La Ronde, Dikke Trui
[Naar pagina](#)
- 16.**
Grote Markt 35,
Grand Theatre/Grote Markt 1, Stadhuis
[Naar pagina](#)
- 17.**
Hoogstraatje 7-9
The Duke
[Naar pagina](#)
- 18.**
Gedempte Kattendiep 23
Quassi Modo
[Naar pagina](#)
- 19.**
Voor 't Voormalig Klein Poortje 10-11
De Roze Parel
[Naar pagina](#)
- 20.**
Herestraat 75-77
Tearoom Indië
[Naar pagina](#)
- 21.**
Noorderstationsstraat 40
MooiMan
[Naar pagina](#)

1 Queer in de kunst

Groninger Museum, Museumeiland 1

We beginnen de stadswandeling bij het Groninger Museum. Dit museum werd begin jaren negentig gebouwd. De toenmalige directeur, Frans Haks, was openlijk homo en trok met zijn spraakmakende tentoonstellingen bezoekers uit binnen- en buitenland. Een van de exposities was van Erwin Olaf. In zijn werk is homoseksualiteit een belangrijk thema. Verderop in deze wandeling vind je nog een opvallend werk van Erwin Olaf ([zie ook nummer 7 in deze stadswandeling](#)).

In 2024 bestond het Groninger Museum honderdvijftig jaar en het gebouw van architect Alessandro Mendini dertig jaar. Vanwege dit jubileum organiseerde het Groninger Museum meerdere keren de zogenoemde Queer Tour. In deze Tour werden kunstenaars uit de museumcollectie belicht die hebben bijgedragen aan nieuwe perspectieven op het thema queer in de kunst en in de maatschappij.

2 Stap voor stap meer kleur

Groninger Museum, Museumeiland 1

Vlak bij het Groninger Museum, aan de Ubbo Emmiussingel, vind je het Regenboogpad dat is aangelegd in 2016. Met dit pad wil de gemeente de diversiteit van de stad onderstrepen en

benadrukken dat iedereen zichzelf moet kunnen zijn. In de loop der jaren zijn de kleuren vervaagd, daarom is het pad in het voorjaar van 2024 opnieuw geverfd.

3 De eerste Roze Zaterdag

Gedempte Zuiderdiep 78, voormalige brandweerkazerne

Van 1910 tot 1983 stond hier een brandweerkazerne. Op 29 juni 1985 werd vanuit deze plek de eerste Roze Zaterdag in Groningen georganiseerd door het Roze Front '85. Verspreid over de stad waren er cabaret- en theatervoorstellingen, muziekoptredens en informatiestands. De Roze Zaterdag trok duizenden bezoekers uit Groningen en daarbuiten. In 2024 trok de Roze Zaterdag Groningen bijna 25.000 bezoekers.

4 Transseksuele Katja steelt de show

Gedempte Zuiderdiep 64, De Twee Dames

In 1994 vestigde zich hier Theater-Restaurant De Twee Dames. Hier trad de transseksuele Katja op en haar vriendin Sonja zorgde dat de gasten een smakelijk diner kregen voorgeschoteld. De formule was een groot succes en verwierf zelfs landelijke bekendheid. Na tien jaar verhuisde het theaterrestaurant naar Hoogstraatje 3 waar het nog enige tijd gevestigd bleef.

5 De eerste Vrouwenboekhandel

Folkingestraat 14

Begin jaren tachtig opende op nummer 14 Vrouwenboekhandel Dikke Trui. Naast een boekhandel was er een drukkerij, een cafédeeltje en een activistisch vrouwencentrum. Ook ontstond op deze plek de damesschrijfbrigade Dorcas, waar vrouwen boeken schreven over onder andere de vrouwenliefde. Later werd de boekhandel algemener van aard en ging verder onder de naam De Wijde Wereld.

Damesschrijfbrigade Dorcas

Eind jaren zeventig, begin jaren tachtig verschenen er enkele romans op de markt die direct een cultstatus kregen: Wilde rozen, Minna zet door, Doortje vindt het geluk, Op eigen wieken en Gevaarlijke vrouwen. De boeken werden geschreven door een collectief dat opereerde onder de naam Damesschrijfbrigade Dorcas.

Bron: www.kleineuil.nl

6 Sta even stil bij een ander verhaal

Praediniussingel, Regenboogbankjes

De gemeenteraad van Groningen nam in 2024 een motie aan om regenboogbankjes te plaatsen en daarmee de inclusie, zichtbaarheid en sociale acceptatie van de regenboogcommunity te verhogen. Op de bankjes staat een QR-code

met daarachter het verhaal van een lhbt+-persoon, in de vorm van een podcast of een video. De video's zijn gemaakt door Joris Barske. De podcasts door Wouter Holsappel. De QR-codes van de podcasts en de video's vind je [hier](#).

7 Openbaar toilet met foto's van Erwin Olaf

Reitemakersrijge 22

Dit openbaar toilet is een ontwerp van architect Rem Koolhaas en fotograaf Erwin Olaf. Zij ontwierpen het urinoir voor 'A Star is Born' (1996), een stadsmanifestatie die stedenbouw, architectuur, kunst en theater samenbracht met als overkoepelend thema water. Het toilet heeft als titel Strijd der seksen. Het ronde toilet bestaat uit twee gebogen wanden van melkglas die samen het yin-yangsymbool vormen. Bijzonder aan dit toiletgebouw is dat het niet alleen een afdeling voor heren maar ook voor dames heeft, elk met een eigen ingang.

In de melkglazen wanden is een fotocollage te zien van Erwin Olaf in blauwe en dieppaarse tinten tegen een effen, lichte achtergrond. De foto's verbeelden 'de strijd der seksen': exotische dames en heren gaan elkaar speels te lijf. Ze zijn gekleed in parels en diamanten en uitgerust met stereotype attributen als een deegroller,

een zwaard, bokshandschoenen en een speelgoedpistool.

Bron: www.kunstpunt groningen.nl/kunst-op-straat

8 Bruin café voor een gemengd publiek

Pottebakkersrijge 2,

voorheen bar De Rits nu Dorothy's Drag Bar

Op deze locatie bevond zich al sinds 1968 een café onder de naam Ritz Bar, dat in 1981 door horecaondernemer Jack de Wette werd

omgevormd tot homobar De Rits. De Wette was sinds 1974 al eigenaar van de roemruchte homobar/disco Mac Donald aan de Hoge der A (later kortweg The Mac genoemd) en wilde er naast deze nachtzaak ook een dagcafé bij. Bar De Rits was een typisch bruin café en trok een gemengd lhbt+-publiek. Ook vonden er borrels plaats van de Groningse lhbt+-studentenvereniging Ganymedes. Het café werd meerdere malen overgenomen. Op 5 november 2011 werd het dertigjarig bestaan gevierd. In 2020 sloot het café haar deuren door de coronacrisis. Kort daarna opende op deze locatie Dorothy's DragQueen Showbar, waar, zoals de naam al zegt, onder andere dragqueenshows worden gegeven.

Bron: homohoreca.nl

Naar kaart

Naar verhalen

9 Ruige leerbar

Hoge der A 3, The Mac

In dit in 2010 gesloopte pand was jarenlang de roemruchte The Mac, voluit de Mac Donald, gevestigd van horecaondernemer Jack de Wette. Het was een mannenbar met een ruige reputatie. Schrijver Coen Peppelenbos: 'Er hing altijd een geur van leer en seks. Achter in de zaak zat nog een bar en een darkroom.'

10 Zangkoor en dansschool

Akerkstraat 20, café Leto

Begin 1989 begonnen Leo en Ton hier hun café Leto, dat eerder gevestigd was in de Kleine

Gelkingestraat. Het homomannenkoor Zangzaad & Pootgoed, dat in november 1988 opgericht werd, verhuisde mee omdat ze de locatie als repetitieruimte gebruikten. Ook de danslessen van Step In vonden er na 1990 onderdak. Step In was daarmee de eerste dansschool in Nederland voor homo's en lesbiennes.

11 Dansen als een prins

Zwanestraat 3, De Prins

Café De Prins is een Groningse gaybar, die voor iedereen toegankelijk is. Het café opende haar deuren in 2017. Je kunt er een drankje drinken of dansen. Er worden regelmatig evenementen georganiseerd voor de lhbt+-community.

Bron: www.cafedeprins.nl

12 Vrouwencafé De Del krijgt tweede leven

Oude Boteringestraat 18, De Derde Dame, Savante

In 1985 werd het Wolters-Noordhoff Complex gekraakt en kreeg vrouwencafé De Del als De Derde Dame een tweede leven. De bij Dikke Trui begonnen danslessen werden hier voortgezet onder de naam Step In.

13 Prominent vrouwenbolwerk

Oude Boteringestraat 60

Vanaf 1994 was hier bijna tien jaar lang een prominent vrouwenbolwerk gevestigd. Het Vrouwencentrum bood onderdak aan de in 1972 in het leven geroepen Vrouwenbibliotheek Savante, een vrouwengezondheidscentrum, een aantal werkgroepen en café De Koningin. Het geheel werd gerund door een vrijwilligerscollectief.

14 Elke verdieping een eigen karakter

Hardewikerstraat 7-9, De Golden Arm

De in 1989 geopende De Golden Arm werd al snel de populairste uitgaansgelegenheid in de Noord-Nederlandse homoscene. De naam verwees naar de gelijknamige brouwerij die Jacob Levinck in 1609 op deze plek vestigde. De Golden Arm had vier verdiepingen en die hadden allemaal een eigen stijl.

Deze nachtclub stond ook bekend om zijn ruige reputatie, want er was een darkroom. Toen De Golden Arm stopte, werd de plek overgenomen door Navigators: de christelijke studentenvereniging, nadat het nog een korte tijd als kantoor van het COC Groningen en Drenthe diende.

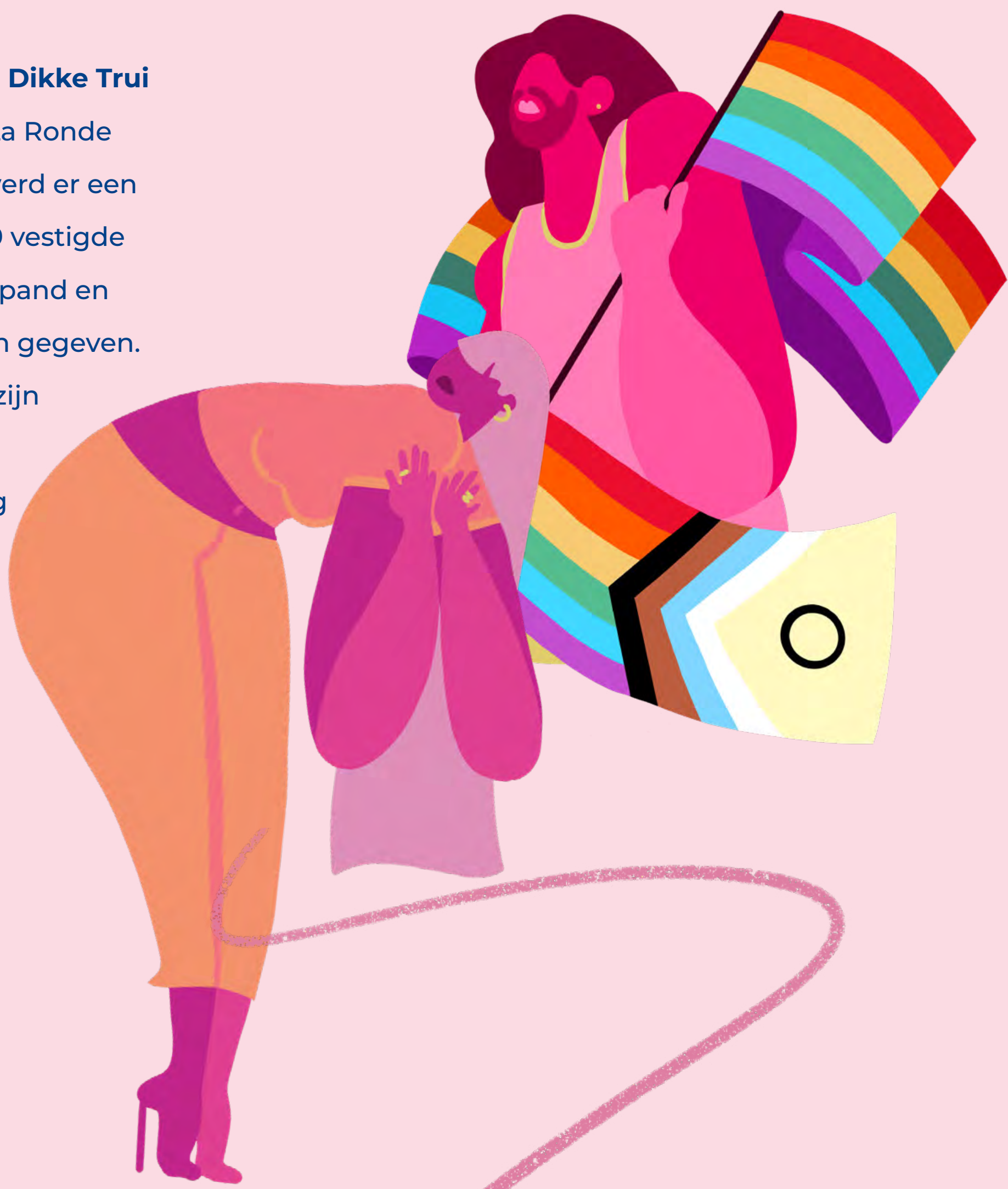

15 Vrouwencafé en danslessen

Oude Ebbingestraat 82, La Ronde, Dikke Trui

Hier was in de jaren zeventig café La Ronde gevestigd. Elke donderdagavond werd er een vrouwencafé gehouden. Vanaf 1979 vestigde vrouwencafé Dikke Trui zich in het pand en werden er onder andere danslessen gegeven.

Al na een paar jaar moest het café zijn deuren sluiten, omdat het niet kon voldoen aan de afnameverplichting van de bierbrouwer.

16 De eerste manifestatie van het homohuwelijk

Grote Markt 35, Grand Theatre

Grote Markt 1, stadhuis

Op 22 juni 1991 vond op Grote Markt 35 in het Grand Theatre de eerste manifestatie voor het homohuwelijk plaats. Pas tien jaar later, in 2001, werd het burgerlijk huwelijk opengesteld voor partners van hetzelfde geslacht. Het eerste huwelijk tussen twee mannen werd voltrokken op zaterdag 21 april 2001 in het stadhuis van Groningen. Door het grote aantal belangstellenden was de trouwzaal te klein en vond het huwelijk van drs. Douwe-Anne Walsma en ds. Ynte de Groot plaats in de nieuwe raadszaal. De ambtenaar die het huwelijk voltrok, was Anton Brand. In 2009 stelde de gemeenteraad van Groningen, na enig politiek geharrewar, een profiel van de gewenste nieuwe burgemeester vast. Daarin was impliciet vastgelegd dat deze als bijzonder ambtenaar van de burgerlijke stand

alle huwelijken moet willen sluiten. In 2009 kreeg Groningen voor het eerst in haar geschiedenis een 'roze' burgemeester, namelijk Peter Rehwinkel.

17 Dansen bij The Duke

Hoogstraatje 7-9

Van 1971 tot 1996 was in het Hoogstraatje 7 en 9 The Duke gevestigd: een populaire homodisco die ook in trek was bij heterovrouwen omdat ze er ongestoord konden dansen. De komst van de veel

grootschaliger opgezette De Golden Arm

[\(zie ook nummer 14 in deze stadswandeling\)](#)

leidde volgens velen tot de ondergang van deze discotheek.

18 De sociëteit van het COC in de jaren zestig en zeventig

Gedempte Kattendiep 23, Quassi Modo

In 1967 zat op het Gedempte Kattendiep politiek café Quassi Modo in het pand waar je nu Hemingway's Cuba vindt. In het najaar van 1967 werd de in 1949 opgerichte Groningse afdeling van het COC nieuw leven ingeblazen. Het COC startte haar sociëteit in Quassi Modo. De bardancing was populair bij homoseksuelen en hetero's. In 1971 sloot Quassi Modo en dus ook deze sociëteitlocatie voor het COC.

19 Vrouwencafé voor alle vrouwen

Hoogstraatje 7-9

Waar nu het Harbour Café zit, bevond zich begin jaren tachtig het vrouwencafé De Roze Parel. Opvallend aan dit vrouwencafé was dat er niet alleen evenementen voor lesbische vrouwen werden georganiseerd, maar voor alle vrouwen en ook voor kinderen.

Dwaalpunt

Een interessante locatie waarvoor je met plezier een omweg maakt.

20 Een tearoom als ontmoetingsplek voor mannen

Herestraat 75-77, Tearoom Indië

In de jaren veertig en vijftig was Tearoom Indië een geliefde ontmoetingsplek voor homoseksuelen. Openlijk seksueel gedrag werd in die tijd niet getolereerd, waardoor er maar weinig veilige ontmoetingsplekken waren. De buffetchef van de tearoom was zelf ook homoseksueel, wat de bezoekers een gevoel van veiligheid gaf om daar af te spreken.

21 De man in de kunst

Noorderstationsstraat 40, MooiMan

Galerie MooiMan richt zich op de man in de kunst en neemt daarmee een unieke positie in binnen de galeriewereld. In heel Europa zijn er slechts twee andere galerieën met een vergelijkbaar thema, en buiten Europa bestaan er geen. Galerie MooiMan opende zijn eerste expositie op 17 december 2006. Dankzij samenwerking met organisaties in binnen- en buitenland kan

de galerie via kunst op verschillende locaties aandacht vragen voor de man in de kunst en de maatschappelijke thema's die daarbij aan bod komen. *Bron: www.mooi-man.nl*

Dwaalpunt

Een interessante locatie waarvoor je met plezier een omweg maakt.

Waar gaat de LHBTI+-Community uit in Groningen?

Bij het samenstellen van deze stadswandeling in 2024 waren er verschillende uitgaansgelegenheden voor de lhbt+-community. Dit kan in de loop der tijd natuurlijk veranderen, maar we noemen er hier toch een paar.

Zo is Ons Moeke op de Paterswoldseweg 42 een cafetaria en gay-café gelegen midden in de Zeeheldenbuurt. Het bruine café heeft een huiskamersfeer en organiseert wekelijks activiteiten.

Een andere plek is Café Uit de kast in de Akerkstraat 6: een gezellig open minded bruin café. Vier keer per jaar organiseert BUTTS een Queer Night en er is ook nog het MISFIT Festival. Op homohoreca.nl en op de socials vind je de meest actuele informatie.

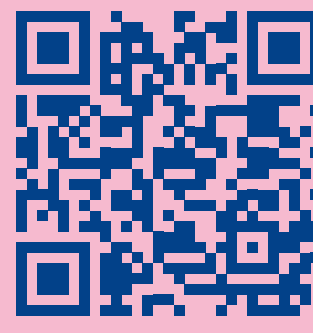

Regenboogbank Verhalen

Regenboogbank 1
Erwin Rolf

[Luister verhaal](#)

**Regenboogbank
Herman Colleniusbrug**
het verhaal van Danytha

[Luister verhaal](#)

Regenboogbank 2
Henri

[Luister verhaal](#)

Regenboogbank Museumbrug
het verhaal van Lisa Zonneschijn

[Luister verhaal](#)

Regenboogbank 3
Sanne

[Luister verhaal](#)

Regenboogbank 4
Robin

[Luister verhaal](#)

Gebruikte bronnen

www.visitgroningen.nl

www.kunstpuntgroningen.nl

www.homohoreca.nl

Roze Stadswandeling Groningen uit 2010, uitgave Stichting LGBT Groningen en de vermelde bronnen bij de tekst. Ter inspiratie hebben de makers een stadsrondleiding gedaan bij historicus Fiene van Bodegraven. Ze is te bereiken via regenboogtour@gmail.com.

Meer weten?

www.cocgd.nl (COC Groningen/Drenthe)

www.ganymedes-lgbt.nl (studentenvereniging)

www.transgendergroepgroningen.nl

www.discriminatie.nl

Colofon

Deze uitgave is gerealiseerd in samenwerking met een klankbordgroep met vertegenwoordigers uit de lhbti+-community.

Opdrachtgever:

Gemeente Groningen, Lieuwe Rozema en Rinske Hokwerda

Tekst:

Ingrid van der Geest, PIT

Ontwerp:

Brand Creatives

Foto's:

Gemeente Groningen, Groninger Archieven, Elmer Spaargaren (3),

Frank Straatemeier (5),

Jaap Knigge (9),

Joop van der Ploeg (17),

Fotobedrijf Piet Boonstra (18 en 20),

K.A. Gaasendam (19),

Brand Creatives.

Uitgave:

December 2024

